

Ülkü Dergisi

İlk sayısı 5 Şubat 1933'te Ankara'da yayınlanmaya başlayan Ülkü Dergisi, Ankara Halkevi'nin yayın organıdır. Dergi sadece Ankara'da değil tüm yurttta, devletin ideolojik unsurları olan altı ilkenin (Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik, Halkçılık, Laiklik, Devletçilik, İnkılapçılık) teorik olarak oluşturulması ve pratikte de bunların kitlelere mal edilmesini amaçlamıştır. Ülkü, milli birliğin gelişmesi, halkın inkılâplar etrafında birleşmesi, ilim sahibi olanın kendinden sonraki nesilleri yetiştirmesi gibi amaçlarla kurulmuş olan halkevlerinin fikrine ve ruhuna bağlı bir yayın organıydı.

Ülkü Dergisi'nin yayın hayatına başlamasından hemen önce Kemalist fikirlerle ortaya çıkan ancak yazarları sol düşünceleriyle tanınan Kadro hareketi "CHF'nin halktan kopuk olduğu ve kökleşmesi için geniş halk kitlelerine dayanmasının zorunlu olduğu" düşüncesini ortaya koymuştur. Bu doğrultuda çıkardıkları Kadro Dergisi ile Atatürkçü düşüncüyü toplumda yaymayı hedeflemişlerdir. Dönemin CHF ileri gelenlerinden Recep Peker, sol görüşleriyle öne çıkan bir ekibin Cumhuriyet, inkılaplar ve Kemalist ideolojiyi yaymaya çalışmasının halkın tepkisine yol açacağını düşünmüştür. Bu görevin CHF'ye ait olduğu kanaatine varmıştır. Bu doğrultuda Ülkü Dergisi'nin çıkarılması için ilk adımı atmıştır. Nitekim CHF'de dergiden sorumlu kişi de Recep Peker olmuştur.

Ülkü Dergisi, memleketin o günkü şartlarında, muhtaç olduğu fikri teşkilatlanma için çalışacak, ülkenin okur-yazar insanları arasında fikir ve heyecan bağı kuracaktı. Derginin ilk çıktığı dönemdeki yazar kadrosu içerisinde CHF yöneticileri ve Türk siyasi hayatında önemli yeri olan devlet adamları bulunmaktaydı. Bu doğrultuda Ülkü Dergisi Atatürkçülük düşüncesinin yayılmasında ve CHF ideolojisinin halka tanıtılmasında büyük öneme sahip olmuştur. Derginin aydın kesime hitap etmesinin sebebi ise rejime karşı gelişebilecek her türlü tehlike durumunda milli

bütünlüğü koruyacak ortak düşüncelerin halka ulaştırılmasını sağlamaktı.

Atatürk'ün adını verdiği ve "Ülkü'den kutlu ülkümüzü yaratmak için kutlu verimler beklerim" dediği Ülkü Dergisi bir "Kültür Mecmuası" olarak yayın hayatına başlamıştır. Dergide; edebiyat, dil, tarih, güzel sanatlar, sosyoloji, felsefe, ekonomi, köycülük, ziraat, fen, ev hanımlığı, halk sıhhati, nüfus, spor, yurt koruma, bibliyografya, yabancı eserlerden tercüme ve halkevleri haberleri başlıkları altında yazılar yer almıştır. Yazarlardan, sade ve açık bir ifadeyle İnkılapçılık, Halkçılık, halk rehberliği, memleket ve millet sevgisi, neşe ve ümit, çalışma ve başarı heyecanı verme ekseninde, herkes tarafından zevkle okunacak tarzda yazılar yazmaları istenmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere Ülkü, memleketin hemen her meselesine sahip çıkarak, meseleler üzerine söz söyleme yetkisini kendinde gören, kapsamı ve niteliği itibarıyla hacimli bir dergidir. Dönemin şartlarında yurdun her köşesindeki okuyucusuna ulaşabilen yegane ulusal dergi olduğu söylenebilir. Milli kültür dergisi olan Ülkü'de zaman zaman batılılaşma ve modernleşme konularına da yer verilmiştir. Bu bağlamda hem milli kültürü bulma, onu yeniden yapılandırma ve kurma ülküsünden vazgeçilmezken hem de batılılaşma düşüncesine ters düşülmemiştir.

Ülkü Dergisi, 1933-1950 yılları arasında üç ayrı seri halinde yayınlanmıştır. Bu seriler yurt genelinde yaşanan sosyal, ekonomik ve politik durumlara göre şekillenmiştir. Dergide yayınlanan yazıların niteliği ve yazar kadrosunun değişmesi de bu serilerin yapılmasında etkili olmuştur.

İlk seri, Şubat 1933'ten Ağustos 1941'e kadar aylık olarak yayınlanan, 102 sayılı ve 17 ciltlik bölümdür. Birinci seride ülkede Cumhuriyet fikrini yerleştirmek için yola çıkan bir yazar kadrosu dikkatimizi çekmektedir. Bu yazarlar arasında; Nusret Kemal Köymen, Recep Peker, Necip Ali Küçük, Reşit Galip, Mehmet Fuat Köprülü, Şevket Aziz Kansu, Celal Sahir, İsmail Hakkı Tonguç, Behçet Kemal Çağlar, Fevziye Abdullah, Ahmet Adnan Saygun, Ömer Lütfi Barkan, Pertev N. Boratav, Elif Naci, Niyazi Berkes, Muzaffer Şerif, Hilmi Ziya Ülken ve Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu gibi siyasetçiler ve aydınlar yer almaktadır. Dergide, 1933-1938 yılları arasında Altıok'u topluma benimsetme amacının yanı sıra köycülük ile ilgili yazılar geniş yer tutmuştur. 1938'den serinin sonuna kadarki sayılarda tarih ve edebiyat konularına ağırlık verilmiş, güncel konulardan uzaklaşmıştır.

Derginin ikinci serisi Ekim 1941- Aralık 1946 arasında on beş günde bir, 126 sayı ve 10 cilt olarak yayınlanmıştır. "Yeni Seri" olarak adlandırılan bu ikinci serinin yazar kadrosunda Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kudsi Tecer, Suut Kemal Yetkin, Yusuf Ziya Ortaç ve Bedri Rahmi Eyüpoğlu gibi tanınmış yazar ve sanatçılar yer almıştır. Ayrıca köy öğretmenleri, mimarlar, mühendisler, hukukçular, doktorlar gibi alanlarında uzmanlaşmış isimler ve umut vadeden genç yetenekler de yazar kadrosuna eklenmiştir. Bu seride derginin kapak sayfaları dönemin genç ressamı tarafından hazırlanmıştır. Bu serinin genç yazar ve sanatçıları arasında, Ceyhun Atıf Kansu, Mesut Cemil, Malik Aksel, Arif Bedii Kaptan, İlhan Başgöz, Yavuz Abadan, Mehmet Başaran ve Enver Gökçe gibi isimler de yer almaktaydı. Bu seride özellikle halk kültürü başta olmak üzere kültür ve sanat yazılarına ağırlıklı olarak yer verilmiştir.

Derginin üçüncü serisi Ocak 1947 - Ağustos 1950 arasında yeniden aylık olarak çıkarılmış, 44 sayı ve 4 cilt olarak yayınlanmıştır. Bu dönemde ülke siyasetinde tartışılan demokrasi ve çok partili hayat konuları Ülkü'ye de yansımıştır. Bu seride Halkevlerini yaşatmaya yönelik yazılar ağırlık taşır. Halkevlerinin kapatılmasının tartışıldığı bu dönemin sonlarında derginin sayfa sayısında dikkat çekici bir azalma olmuştur. Bu dönemde CHP, taşra Halkevi dergilerine maddi destek sağlayamadığı için, bu dergilerin yazarları yazılarını Halkevi Edebiyat şubeleri vasıtasıyla Ülkü'ye göndermişlerdir. Derginin üçüncü serisinin yazarları Halkevleri ve Halkodaları aracılığıyla yazı yazarlar, köy ve kasaba aydınları, halk ozanları ve genç sanatçılardan oluşmaktaydı. Ülkü Dergisi yeni aydınlara, köylerden, kasabalardan

yetenekli kişilere yer vermesi ile bu yazarlar için adeta bir okul olmuştur. Kimi genç aydınlar ve ozanlar ilk yazılarını Ülkü'de yayınlamışlardır. Âşık Veysel, Ülkü'ye şiirlerini gönderen halk ozanlarından.

Ülkü Dergisi'nin 28. sayısına kadar "Ülkü" başlığının altında "Halkevleri Mecmuası", 29. sayıdan itibaren ise "Halkevleri Dergisi" ifadesine yer verilmiştir. 1940'lı yıllara gelindiğinde il ve ilçe merkezlerinde Halkevlerinin, kasaba ve köylerde Halkodalarının yaygınlaşması üzerine, derginin kapağında yer alan "Ülkü, Halkevleri Mecmuası" ibaresi yerine "Ülkü, Halkevleri ve Halkodaları Mecmuası" ibaresine yer verilmiştir. Ülkü yazarlarının ele aldığı konular, konuları ele alış biçimleri ve yaydıkları fikirler diğer halkevi dergilerinin de uygulayacakları ortak metodu belirlemiştir. Bu bağlamda diğer halkevi dergileri ile temas halinde olan Ülkü, tüm Halkevlerinin merkez yayın organı gibi hareket etmiştir. Ülkü Dergisi yayın kurulu, diğer Halkevi dergilerinin ve Halkevlerine ait çalışma raporlarının kendisine ulaştırılmasına büyük önem vermiş ve sayfalarında Halkevi dergilerini değerlendirmiştir. Kimi zaman överek kimi zaman da yererek değerlendirilen taşra dergileri, bu sayede ortak bir seviyeyi ve kaliteyi korumuştur. Bu durumdan Ülkü Dergisi'nin, Halkevleri merkez yayın organı görevi gördüğü anlaşılmaktadır.

Ülkü Dergisi sırasıyla; Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ulus Basımevi, Ankara Ulusal Matbaası, Zerbamat Matbaası ve yeniden Ulus Basımevi'nde basılmıştır. Derginin yönetim kadrosu çok sık değişikliğe uğramıştır. 1933'ten 1936'ya kadar derginin imtiyaz sahibi Nusret Kemal Köymen, umumi neşriyat müdürü ise Necip Ali Küçüka'dır. 1937'den itibaren derginin direktörlüğüne Mehmet Fuad Köprülü getirilmiştir. Böylece üç kişilik bir yönetim kadrosu oluşturulmuştur. Aynı yıl derginin imtiyaz sahipliğine Fevziye Abdullah getirilmiştir. Umumi neşriyatı ise Necip Ali Küçüka ile Mehmet Fuat Köprülü birlikte sürdürmüştür. 1937'de Necip Ali Küçüka'nın yerine Hasan Âli Yücel getirilmiştir. 1939'da Hasan Âli Yücel yerini Cevdet Kerim İncedayı'ya bırakmıştır.

Derginin ikinci serisinde Kasım 1941'den itibaren derginin imtiyaz sahibi Hasan Reşit Tankut, umumi neşriyat sorumlusu ise Bedrettin Tuncel'dir. Derginin Temmuz 1950'deki 43. sayısına kadar imtiyaz sahibi Muhsin Adil Binal, yazı işleri müdürü ise Şevket Tezel'dir. Derginin 44. son sayısında ise imtiyaz sahibi Halil Sezai Erkut, yazı işleri müdürü ise Ahmet Yalçın Orkun'dur.

Ülkü Dergisi, herhangi bir kâr amacı gütmeyen, sadece matbaa masraflarını çıkarabilecek kadar bir ücretle satılmıştır. Derginin fiyatı başlangıçta 25 kuruş, yıllık aboneliği ise 250 kuruştur. Bu fiyat öğretmen ve öğrenciler için ise 175 kuruştur. Derginin kapandığı 1950 yılına gelindiğinde ise derginin fiyatının ufak bir artışla 30 kuruşa, yıllık abonelik bedelinin ise 360 kuruşa yükseldiği görülmektedir. "Ülkü, bir fikir dergisidir. İçten inananlar fikirlerini para karşılığında yaymazlar!" düşüncesinden hareketle dergiye yazı yazanlara ücret ödenmemiştir. Dergide ilk dönemlerde para karşılığı ilan alınmamıştır. 1938 yılından sonra derginin sayfalarında ilanlara rastlanmaktadır. Halkevlerinin çalışmalarına ait yayınlar ve çalışma raporları da Ulus Matbaası'nda basılmış ve Ülkü'nün eki olarak dağıtılmıştır.

Türkiye'nin "kültür okulu" olarak tanımlanan Ülkü Dergisi, yetmiş beş halkevi dergisi içerisinde en düzenli ve uzun ömürlü olanıdır. Derginin 17 yıllık yayın hayatı, 1950 yılı Ağustos ayında son bulmuştur.

Betül KARCI

KAYNAKÇA

AKGÜL, Semih, **1933-1950 Yılları Arasında Ülkü Mecmuasında Yayınlanan Müzik Yazılarının Müzik İnkılabı ve Müzik Eğitimi Açısından İncelenmesi**, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Müzik Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2019.

BAYRAKTAR, Zerrin, "Ülkü Dergisi Halkevleri Merkez Yayın Organına Bir Bakış", **Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi İletişim Dergisi**, C 3, 1981, s.113-136.

BAYRAKTAR, Zerrin, ALPAR, Cem, **Ülkü Seçmeler (1933-1941)**, Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi, Ankara 1982.

BCA, FK: 490-1-0-0, YN: 4-17-17, 11.06.1938.

BCA, FK: 490-1-0-0, YN: 4-21-12, 15.07.1939.

DOĞAN, Abide, **1923-1938 Arasında Yayınlanan Dergiler-Anadolu, Kadro, Ülkü, Fikir Hareketleri, Aydınlık Üzerine Bir Çalışma**, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1991,

DOST, Sarper, **Fotoğraf ve İdeoloji: Ülkü Dergisi Örneği (1941 - 1950)**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Bilimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.

ERTAN, Temuçin Faik, **Kadrocular ve Kadro Hareketi**, Kültür Bakanlığı Başvuru Kitapları, Ankara 1994.

GÜMÜŞOĞLU, Firdevs, "Cumhuriyet İdeolojisinin Dergisi Ülkü (1932-1950)", **Türkiye'de Düşünce Dergiciliği, Türk Yurdu Dergisinin 100. Yılı Onuruna Türkiye'de Düşünce Dergiciliği Sempozyumu 2011**, Gazi Üniversitesi Matbaa İşletmesi ve Ahşap İmalathanesi Müdürlüğü, Ankara 2011, s.29-57.

İSKİT, Server R., **Türkiye'de Neşriyat Hareketleri Tarihine Bir Bakış**, MEB Basımevi, Ankara 2000.

TEKİNSOY, Betül, **Çorum Halkevi ve Faaliyetleri (1933-1951)**, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2013.

TERCÜMAN, Çilem, "Ülkü Mecmuası", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C 4, S 7, 2006, s.563-580.

TOKSOY, Nurcan, **Halkevleri Bir Kültürel Kalkınma Modeli Olarak**, Orion Yayınevi, Ankara 2007.

TÜRKMEN, İsmet, **Kastamonu Halkevi ve Türkiye'nin Modernleşme Sürecine Katkıları (1932-1951)**, Berikan Yayınevi, Ankara 2013.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ulku-dergisi/?pdf=3284> adresinden erişilmiştir